

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
<< ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ >>

ΘΕΜΑ: << ΤΟ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ >>

ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΣΤΑΜΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑ
ΑΜ: 134020000844

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΪΟΣ 2003

Περιεχόμενα

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Ανάλυση του άρθρου 56 πριν από την αναθεώρηση του Συντάγματος 1975/1986

Ανάλυση του άρθρου 57 πριν από την αναθεώρηση του Συντάγματος 1975/1986

Λόγοι θέσπισης των ασυμβίβαστων

Λειτουργία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου

Νομολογιακά Παραδείγματα

Υπόθεση υπ' αριθμό 1/1983

Υπόθεση υπ' αριθμό 15/1985

Υπόθεση υπ' αριθμό 23/1985

Υπόθεση υπ' αριθμό 42/1995

Υπόθεση υπ' αριθμό 53/1997

Υπόθεση υπ' αριθμό 22/2001

Υπόθεση υπ' αριθμό 23/2001

Υπόθεση υπ' αριθμό 7/2002

Ανάλυση του άρθρου 56 μετά την Αναθεώρηση του Συντάγματος 1975/1986

Ανάλυση του άρθρου 57 μετά την Αναθεώρηση του Συντάγματος 1975/1986

Σύγκριση των άρθρων 56 και 57 του Συντάγματος πριν και μετά την αναθεώρηση.

Μία πρώτη προσέγγιση των αναθεωρημένων διατάξεων του άρθρου 57 του Συντάγματος.

Κριτική των διατάξεων του άρθρου 57 του Συντάγματος .

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Ο θεσμός των ασυμβιβάστων δε συνδέεται με τη διάστασή τους ως περιορισμών του παθητικού εκλογικού δικαιώματος. Τα ασυμβίβαστα συνιστούν αρνητική παρέμβαση στη συνείδηση του βουλευτή, απαγορεύοντας ορισμένες μορφές άσκησης της βουλευτικής εντολής.

Η θέσπιση κωλυμάτων στη συνταγματική διάταξη του άρθρου 56 Σ. συνδέεται με την εξυπηρέτηση της ελεύθερης και ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας (αρ. 52 Σ.) και τη διασφάλιση ίσων δυνατοτήτων στους υποψήφιους βουλευτές, αποτρέποντας την επιρροή που μπορούν να ασκήσουν στους ψηφοφόρους εξαιτίας της ιδιότητας που συνιστά κώλυμα.

Η θέσπιση ασυμβιβάστων, δηλαδή ο συνταγματικός καθορισμός ιδιοτήτων που δεν πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπο του βουλευτή μετά την εκλογή του, αποσκοπεί στην ενίσχυση της προσωπικής αξιοπιστίας των φορέων του βουλευτικού λειτουργήματος καθώς και του συλλογικού οργάνου της Βουλής και αποτρέπει την πιθανολογούμενη συνειδησιακή σύγκρουση του βουλευτή. Η υιοθέτηση ασυμβιβάστων καταδεικνύει, έτσι, τις συνταγματικά अपαράδεκτες εξαρτήσεις του βουλευτή από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Εν προκειμένω, η θεώρηση του ασυμβιβάστου ως έννοιας γένους, που περιλαμβάνει τόσο τα κωλύματα, όσο και τις ασυμβίβαστες προς το βουλευτικό αξίωμα ιδιότητες. Κάθε μορφή ασυμβιβάστου, υπό την προαναφερόμενη έννοια, έχει ως συνέπεια την απαγόρευση της σύμπτωσης στο ίδιο πρόσωπο του φορέα βουλευτικού αξιώματος με έργα ή ιδιότητες που χαρακτηρίζονται κωλύματα ή ασυμβίβαστα υπό στενή έννοια.

Ανάλυση του άρθρου 56 του Συντάγματος πριν την Αναθεώρηση

Σύμφωνα με το άρθρο 56 του Συντάγματος 1975/1986, όπως ίσχυε πριν από την αναθεώρησή του στις 6 Απριλίου 2001 το βουλευτικό αξίωμα είναι ασυμβίβαστο με την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού. Δικαστικός λειτουργός, που επιθυμεί να θέσει υποψηφιότητα, οφείλει να παραιτηθεί. Σε περίπτωση μη εκλογής του έχει δικαίωμα επανόδου, μετά την παρέλευση ενός έτους από την παραίτηση (άρθρο 56 παρ. 1 του Σ.). Επιπλέον, το βουλευτικό αξίωμα είναι ασυμβίβαστο με την ιδιότητα στρατιωτικών εν ενεργεία (άρθρα 56 παρ. 1 και 3 Σ.). Δήμαρχοι και πρόεδροι κοινοτήτων δεν μπορούν να εκλεγούν βουλευτές (άρθρο 56 παρ. 1 Σ.). Βουλευτές, όμως, μπορούν να εκλεγούν δήμαρχοι και πρόεδροι κοινοτήτων, αλλά για να αναλάβουν το αξίωμά τους οφείλουν προηγουμένως να παραιτηθούν από το βουλευτικό αξίωμα · ειδάλλως εκπίπτουν αυτοδικαίως. Το βουλευτικό αξίωμα, επίσης είναι ασυμβίβαστο με την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου ή του υπαλλήλου οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή κοινωφελών ιδρυμάτων (άρθρο 56 παρ. 1 και 3 Σ.). Επιπρόσθετα, το βουλευτικό αξίωμα είναι ασυμβίβαστο με την ιδιότητα προέδρου διοικητικών συμβουλίων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή δημόσιων ή δημοτικών επιχειρήσεων, είτε διοικητή δημόσιων και δημοτικών επιχειρήσεων ή

κοινοφελών ιδρυμάτων (άρθρο 56 παρ. 1 και 3 Σ.). Τέλος, το βουλευτικό αξίωμα είναι ασυμβίβαστο με την ιδιότητα του συμβολαιογράφου και του φύλακα μεταγραφών και υποθηκών (άρθρο 56 παρ. 1 Σ.)

Ανάλυση άρθρου 57 του Συντάγματος πριν την αναθεώρηση

Παράλληλα, σύμφωνα με το άρθρο 57 του Συντάγματος του 1975/1986, όπως βέβαια ίσχυε πριν από την αναθεώρησή του στις 6 Απριλίου 2001, ασυμβίβαστα προς τα καθήκοντα του Βουλευτή που υφίστανται κατά τον χρόνο εκλογής του αξίωμα είναι τα έργα ή η ιδιότητα του μέλους του διοικητικού συμβουλίου, Διοικητή, γενικού διευθυντή, ή των αναπληρωτών τους, υπαλλήλου εμπορικής εταιρίας ή επιχείρησης που απολαμβάνει ειδικά προνόμια ή κρατική επιχορήγηση ή προς την οποία παραχωρήθηκε δημόσια επιχείρηση.

Οι Βουλευτές που υπάγονται στις περιπτώσεις αυτές ασυμβίβαστου οφείλουν, μέσα σε οκτώ ημέρες από την εκλογή τους γίνει οριστική, να επιλέξουν, με δήλωσή τους, μεταξύ του βουλευτικού αξιώματος και των έργων αυτών. Παράλειψη υποβολής αυτής της δήλωσης επιφέρει έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα. Το Σύνταγμα δεν ορίζει που υποβάλλεται η εν λόγω δήλωση, αλλά πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όπως η δήλωση παραίτησης υποβάλλεται, κατά το άρθρο 60 παρ. 2 του Συντάγματος, στον Πρόεδρο της Βουλής, το αυτό ισχύει και στην προκείμενη περίπτωση.

Επομένως, το ασυμβίβαστο του βουλευτικού αξιώματος προς ορισμένα έργα ή ιδιότητες, προκειμένου να αποτρέπεται η δυνατότητα αλλά και η δημιουργία της εντύπωσης ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί η βουλευτική ιδιότητα προς εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων, ανακύπτει, κατ' αντίθεση προς τα προσόντα και τα κωλύματα εκλογιμότητας, μετά την εκλογή του Βουλευτή, δεν εμποδίζει δε την νόμιμη εκλογή του στο βουλευτικό αξίωμα.

Επιπρόσθετα, ασυμβίβαστα που ανακύπτουν μετά την εκλογή του Βουλευτή στο αξίωμα του είναι αυτά που ορίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 57 του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία, αυτοδίκαιη έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα επιφέρει η αποδοχή καθηκόντων ή έργων τόσο του άρθρου 57 (ασυμβίβαστα προς τη βουλευτική ιδιότητα) όσο και του προηγούμενου άρθρου 56 (κωλύματα υποβολής υποψηφιότητας για το βουλευτικό αξίωμα).

Μια ειδική κατηγορία ασυμβίβαστων εισάγει η παρ. 4 του άρθρου 57 Σ., σύμφωνα με την οποία οι βουλευτές δεν μπορούν να αναλαμβάνουν προμήθειες, μελέτες ή την εκτέλεση έργων του κράτους, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή δημόσιων ή δημοτικών επιχειρήσεων, όπως επίσης δεν μπορούν να αναλαμβάνουν ενοικιάσεις δημοσίων ή δημοτικών φόρων, να μισθώνουν ακίνητα που ανήκουν στα προαναφερόμενα πρόσωπα ή να δέχονται παραχωρήσεις οποιασδήποτε μορφής στα ακίνητα αυτά.

Συνέπειες της παράβασης της παραγράφου 4 του άρθρου 57 Σ. είναι η έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα και η ακυρότητα των σχετικών πράξεων που επέρχεται και όταν οι πράξεις αυτές γίνονται από εμπορικές εταιρίες ή επιχειρήσεις, στις οποίες βουλευτής εκτελεί έργα διευθυντή ή διοικητικού ή

νομικού συμβούλου ή μετέχει σε αυτές ως ομόρρυθμος ή ετερόρρυθμος εταίρος.

Λόγοι θέσπισης ασυμβιβάστων

Η θέσπιση, λοιπόν των ασυμβιβάστων στην ελληνική έννομη τάξη παρουσιάζει μια ευρωπαϊκή μοναδικότητα, την οποία συνθέτουν δύο στοιχεία : πρώτον, η συνταγματική διάσταση της διασφάλισης των ασυμβιβάστων, και δεύτερον, το εύρος τους. Από το περιεχόμενο όμως των ασυμβιβάστων μπορούν να συναχθούν συμπεράσματα για τους πιθανούς λόγους θέσπισης τους.

Συγκεκριμένα, ως πιθανή ratio των ασυμβιβάστων εμφανίζεται να είναι αποφυγή << υπαλληλοποίησης >> του κοινοβουλίου. Μια σύμπτωση των ιδιοτήτων του βουλευτή και του δημοσίου υπαλλήλου εμπεριέχει τους εξής κινδύνους : πρώτον, ο δημόσιος υπάλληλος μπορεί να εκμεταλλευθεί τη θέση του προκειμένου να εκλεγεί βουλευτής · δεύτερον, ο βουλευτής που προέρχεται από τον δημοσιοϋπαλληλικό κλάδο είναι πιθανόν να υποστηρίξει τα συμφέροντα του κλάδου του σε βάρος του γενικού συμφέροντος · και τρίτον, θα ήταν πολύ αρνητική για τη λειτουργία της Βουλής, η << δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία >>.

Ο πρώτος κίνδυνος έχει ιστορικές ρίζες. Ήδη το Σύνταγμα του 1864, στο άρθρο 71, θεσπίζει για πρώτη φορά το ασυμβίβαστο του βουλευτικού λειτουργήματος με αυτό του έμμισθου δημοσίου υπαλλήλου και του δημάρχου λόγω της πολιτικής ισχύος που διέθεταν, αλλά και για την αποφυγή επηρεασμού της Βουλής από τον βασιλιά μέσω των δημοσίων υπαλλήλων. Η σημερινή υπερτροφία του δημόσιου τομέα και η συνακόλουθη διόγκωση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων σχεδόν απαλείφουν τον κίνδυνο της προσωπικής ισχύος κάθε δημοσίου υπαλλήλου, μεμονωμένα, την οποία θα χρησιμοποιούσε ενδεχομένως για την εκλογή του, ενώ ταυτοχρόνως εγείρουν αμφιβολίες για τη σκοπιμότητα μιας ρύθμισης, που περιορίζει το παθητικό εκλογικό δικαίωμα ενός τόσο ευρύ κύκλου προσώπων.

Ο δεύτερος κίνδυνος, αυτός της εκπροσώπησης των συμφερόντων μιας επαγγελματικής κατηγορίας σε βάρος άλλων κατηγοριών, έδωσε αφορμή για την ανάπτυξη μιας θεωρίας << πλουραλισμού της αντιπροσώπευσης >> που υπονοεί μια ανάγκη σύνθεσης του Κοινοβουλίου κατά κοινωνικές και επαγγελματικές κατηγορίες.

Μια τέτοια άποψη συγκρούεται με την αντιπροσωπευτική αρχή, η οποία σημαίνει την καταγραφή, σε κοινοβουλευτικό επίπεδο, των συγκεκριμένων κοινωνικών, οικονομικών και άλλων δεδομένων. Η ελλιπής εκπροσώπηση των γυναικών, των νέων, των συνταξιούχων, των εργατών, των αγροτών και η υπερτροφική εκπροσώπηση των δικηγόρων, των εμπόρων, των γιατρών δεν μπορεί να διορθωθεί με μια νομική ρύθμιση στον χώρο της πολιτικής διαδικασίας, αλλά απαιτεί μια βαθύτερη κοινωνική διαρθρωτική εξισορρόπηση, που θα αποτυπωθεί στο επίπεδο της σύνθεσης της Βουλής.

Ως άλλος λόγος, δικαιολογητικός της θέσπισης ασυμβιβάστων, προβάλλεται η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών. Η αρχή αυτή δεν μπορεί,

βέβαια, να προβληθεί αφηρημένα, σαν δόγμα, σε κάθε περίπτωση που ένα πρόσωπο συγκεντρώνει δύο ιδιότητες από δύο διαφορετικές λειτουργίες του κράτους, εφόσον το ίδιο το Σύνταγμα επιτρέπει τη διασταύρωση των λειτουργιών, στο δε κοινοβουλευτικό σύστημα η στεγανή διάκριση εκτελεστικής και νομοθετικής λειτουργίας δεν υπάρχει ούτε στο επίπεδο των φορέων των λειτουργημάτων.

Η απαγόρευση της σύμπτωσης των δύο ιδιοτήτων στους δικαστές οφείλεται βέβαια στην εφαρμογή της αρχής της διάκρισης των λειτουργιών. Το ίδιο το Σύνταγμα διασπά όμως την αρχή αυτή κατά τον διορισμό των προέδρων και των αντιπροέδρων των τριών ανωτάτων δικαστηρίων, σύμφωνα με το άρθρο 90 παρ. 5. Η απαγόρευση συνδέεται περισσότερο με το ενδεχόμενο επηρεασμού της κρίσης του δικαστή κατά την εφαρμογή νόμου στην ψήφιση του οποίου ο ίδιος, ως μέλος της Βουλής, συμμετέσχε.

Η δυνατότητα των μελών του υπουργικού συμβουλίου να είναι και βουλευτές, που αποτελεί στην πολιτική πρακτική τον κανόνα, δεν επιτρέπει να συνάγουμε συμπεράσματα υπέρ μιας συνταγματικά ηθελημένης εφαρμογής της διάκρισης της νομοθετικής από την εκτελεστική λειτουργία, όπως θα φαινόταν εκ πρώτης όψεως από την υιοθέτηση του ασυμβίβαστου μεταξύ βουλευτικού αξιώματος και της ιδιότητας του δημοσίου υπαλλήλου ή του στρατιωτικού.

Επίσης, η << πολιτική ουδετερότητα >> των στρατιωτικών, των δημοσίων υπαλλήλων και των δικαστών υποστηρίζεται ότι ανήκει στη ratio legis του θεσμού των ασυμβίβαστων. Η άποψη αυτή αντλεί επιχειρήματα και από τις διατάξεις των άρθρων 29 παρ. 3, 52 και 103 παρ. 1 Σ.

Η ουδετερότητα αυτής της μορφής παραβλέπει όμως τη διάκριση μεταξύ πολιτικής θέσης και κομματικής δέσμευσης. Η πολιτική άποψη των δημοσίων υπαλλήλων, δικαστικών λειτουργών και στρατιωτικών δεν εμποδίζει την αμεροληψία κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους · αντίθετα, συντείνει στο να μην συνιστά η κομματική συνείδηση κριτήριο για την επιτέλεση του έργου τους. Η απαγόρευση κάθε μορφής κομματικής έκφρασης είχε ως συνέπεια την απαγόρευση εκείνης της κομματικής έκφρασης που δεν ήταν αρεστή στην εκάστοτε κυβέρνηση και την υποταγή της δημόσιας διοίκησης στο κυβερνών κόμμα. Η εναλλαγή των κομμάτων στην κυβερνητική εξουσία και η αμφίδρομη σχέση των κομματικών με τις κρατικές δραστηριότητες, ως συνέπεια της διαπλοκής των κομμάτων με την κρατική θεσμική διάρθρωση, δημιουργούν έναν άλλο κίνδυνο στη σχέση των πολιτικών κομμάτων με τους δημοσίους υπαλλήλους, τους δικαστές, τους στρατιωτικούς: τον κίνδυνο να μονοπωλεί τα πεδία της δημόσιας διοίκησης, της δικαστικής λειτουργίας και του στρατού όχι πλέον ένα μόνο κόμμα, το εκάστοτε κυβερνών, αλλά το σύνολο των κομμάτων που αλληλοδιαδέχονται το ένα το άλλο στην κυβέρνηση ή που στηρίζουν το κόμμα που συγκεντρώνει τη σχετική πλειοψηφία. Υπό την οπτική αυτής της κομματικής υπερτροφίας, η σύνδεση του δημοσίου υπαλλήλου, του δικαστή, του στρατιωτικού με ένα από τα κόμματα << εντός του συστήματος >> θα καταλήξει να είναι αναγκαία για τη σταδιοδρομία του. Η αρνητική αυτή για το δημοκρατικό πολίτευμα εξέλιξη είναι αμφίβολο εάν μπορεί να ανακοπεί.

Η αμεροληψία των στρατιωτικών, των δημοσίων υπαλλήλων και των δικαστών δεν έρχεται σε σύγκρουση με τις πολιτικές τους πεποιθήσεις · απλά τους απαγορεύει να ασκούν το λειτουργήμα τους με κριτήριο την κομματική τους ένταξη. Υπό την έννοια αυτή η << πολιτική ουδετερότητα >> δεν αποτελεί ratio legis των βουλευτικών ασυμβιβάστων.

Επιπλέον, ως ενδεχόμενη αιτία προβάλλεται η αποφυγή συνειδησιακών συγκρούσεων του βουλευτή και η εμπέδωση της αξιοπιστίας των μελών του κοινοβουλίου, κατά την άσκηση του κοινοβουλευτικού τους έργου, καθώς και η ενίσχυση του κύρους της Βουλής, ως συλλογικού οργάνου. Ο λόγος αυτός, που συνήθως προβάλλεται μόνο για την κατηγορία των οικονομικών ασυμβιβάστων, αφορά το σύνολο των βουλευτικών ασυμβιβάστων.

Συνεπώς, τα ασυμβίβαστα αποτελούν το μόνο νομικό όριο στη συνταγματική επιταγή της ελεύθερης εντολής, στον βαθμό που η κτήση ή διατήρηση των συγκεκριμένων ασυμβιβάστων ιδιοτήτων απαγορεύεται στον βουλευτή, ασχέτων εάν αυτός θα μπορούσε να τις φέρει χωρίς να περιπέσει σε συνειδησιακή σύγκρουση. Ο βουλευτής έχει έτσι ευρέα περιθώρια άσκησης των αρμοδιοτήτων του στα πλαίσια της ελεύθερης εντολής με σκοπό την επίτευξη της λειτουργικής του αποστολής. Το περιεχόμενο των ασυμβιβάστων θεωρείται ότι συνιστά το ακρότατο θεμιτό κριτήριο για τον βουλευτή, προκειμένου να πραγματοποιήσει την ελεύθερη εντολή στο πεδίο, που καθορίζει αποκλειστική ο ίδιος.

Λειτουργία του ΑΕΔ

Επομένως, η έκπτωση του βουλευτή από το αξίωμά του είναι αυτοδίκαιη λόγω ασυμβιβάστου που υφίσταται κατά τον χρόνο της εκλογής του ή λόγω ασυμβιβάστου που ανακύπτει μετά τον χρόνο της εκλογής του ή ακόμη και σε περίπτωση επιγενόμενης απώλειας προσόντος του εκλογέα, όπως η απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας, νόμιμης ικανότητας του εκλέγειν σύμφωνα με το άρθρο 55 παρ. 2 Σ. Η έκπτωση, όμως από το βουλευτικό αξίωμα δεν είναι αυτοδίκαιη στις περιπτώσεις του άρθρου 57 παρ. 4 Σ. Το ΑΕΔ έκρινε ότι για κάθε περίπτωση έκπτωσης, απαιτείται απόφαση του.

Στη σημαντική αυτή απόφασή του, το ΑΕΔ προσδιόρισε το νόημα της αυτοδικαίως έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα, διευκρινίζοντας ότι η έκπτωση επέρχεται αναδρομικά και υποχρεωτικά δια της δικαστικής απόφασης, από το χρονικό σημείο κατά το οποίο συνέτρεξε ο λόγος έκπτωσης.

Τη θέση του ότι η έκπτωση του βουλευτή από το βουλευτικό του αξίωμα επέρχεται δια της απόφασής του, το ΑΕΔ θεμελιώνει ερμηνεύοντας το Σύνταγμα (άρθρο 100 παρ. 1 γ') και προσδιορίζοντας, ότι τη σχετική κρίση, θεμελιώδη για τη νομιμότητα της συγκρότησης της Βουλής και κατά συνεκδοχή για τη λειτουργία της δημοκρατίας, το Σύνταγμα εμπιστεύθηκε μόνο στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, το οποίο αποφαινεται κυρίως και όχι παρεμπιπτόντως.

Επομένως, είναι αδιάφορο, ως προς την αρμοδιότητα του δικαστηρίου, το αν το Σύνταγμα ορίζει ή δεν ορίζει την κάθε περίπτωση έκπτωσης ως

αυτοδίκαιη ή παραλείπει τον σχετικό χαρακτηρισμό, όπως στην περίπτωση του άρθρου 57 παρ. 4.

Το ΑΕΔ προσδιόρισε περαιτέρω την αρμοδιότητά του αυτή ως αποκλειστική, επισημαίνοντας ότι το Σύνταγμα δεν επιτρέπει παρεμπόδιση εξέταση του ζητήματος από άλλο πολιτειακό όργανο, οποιοσδήποτε και αν είναι ο λόγος έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα, διευκρινίζοντας ότι η απόφαση του έχει διαπιστωτικό χαρακτήρα, καθώς τα αποτελέσματά της επέρχονται από το χρονικό σημείο επέλευσης του λόγου έκπτωσης.

Αναδρομή στη συνταγματική ιστορία της χώρας πληροφορεί ότι, υπό το Σύνταγμα του 1864, η αρμοδιότητα της Βουλής να αποφαινεται για τις περιπτώσεις έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα θεμελιωνόταν στην εξουσία της να εξετάζει τα πληρεξούσια των βουλευτών και να αποφαινεται για τις αναφερόμενες αμφισβητήσεις. Εξάλλου, υπό το Σύνταγμα του 1911, η αρμοδιότητα αυτή της Βουλής, ασκούμενη κατ' ανάλογη εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 70 η οποία αναφέρεται στην έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα λόγω στέρησης των προσόντων εκλογιμότητας, εύρισκε θεμελίωση σε ερμηνευτική δήλωση της Κυβέρνησης στο άρθρο 72. Υπό το Σύνταγμα του 1952, την αρμοδιότητα να αποφαινεται για τις περιπτώσεις έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα είχε η Βουλή. Τέλος, το Σύνταγμα του 1927 δεν περιείχε σχετική ρύθμιση, όσον αφορούσε στα ασυμβίβαστα, γινόταν όμως δεκτό από τη θεωρία, ότι την αρμοδιότητα αυτή διέθετε η Βουλή.

Η θεωρία, όπως και η μειοψηφία της ανωτέρω απόφασης του ΑΕΔ ως προς την αρμοδιότητα εν προκειμένω του Δικαστηρίου, επισημαίνουν ότι οι σχετικές διατάξεις προγενέστερων Συνταγμάτων δεν απαιτούσαν απόφαση της Βουλής για να επέλθει η έκπτωση και ότι μόνο σε περίπτωση αμφισβήτησης ως προς τη συνδρομή ή μη των λόγων έκπτωσης αποφάσιζε η Βουλή.

Η πρακτική σημασία της υιοθέτησης της μιας ή της άλλης ερμηνευτικής εκδοχής εντοπίζεται στα αποτελέσματα της αυτοδίκαιης έκπτωσης και συγκεκριμένα, στο κύρος των πράξεων του βουλευτή από το χρονικό σημείο επέλευσης του λόγου έκπτωσης. Έτσι, υπό την εκδοχή ότι δεν χρειαζόταν απόφαση της Βουλής για να επέλθουν τα αποτελέσματα της αυτοδίκαιης έκπτωσης, κάθε πράξη του βουλευτή μετά την επέλευση του λόγου έκπτωσης θα έπρεπε να θεωρείται άκυρη, διαπιστωτική δε απόφαση είτε της Βουλής υπό τα προϊσχύσαντα ανωτέρα Συντάγματα είτε του ΑΕΔ ως προς τον λόγο έκπτωσης, θα ανέτρεχε απλώς στο χρονικό σημείο εμφάνισης του λόγου έκπτωσης.

Το ΑΕΔ έκρινε ορθά το ζήτημα, αποφασίζοντας ότι ενόσω δεν έχει εκδοθεί απόφαση του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου που να διαπιστώνει την έκπτωση, όλα τα πολιτειακά όργανα οφείλουν να θεωρούν, ότι ο εκλεγείς βουλευτής εξακολουθεί να έχει τη βουλευτική ιδιότητα. Βέβαια, το ζήτημα είναι, αν ο βουλευτής διατηρεί ή δεν διατηρεί τη βουλευτική ιδιότητα μετά την αυτοδίκαιη επέλευση του λόγου έκπτωσης. Υιοθετώντας, όμως, τη ρύθμιση του Κανονισμού της Βουλής, ότι μέχρι τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης του ΑΕΔ περί ακύρωσης της εκλογής του ή έκπτωσής του από το βουλευτικό αξίωμα, ο βουλευτής συμμετέχει νόμιμα στη βουλή και οι πράξεις του

λογίζονται έγκυρες, το ΑΕΔ επέλεξε, ορθά, εν προκειμένω, όπως και ο Κανονισμός της Βουλής, το πλάσμα δικαίου.

Πράγματι, αν έχει ασκηθεί προσφυγή κατά του κύρους της εκλογής βουλευτή, είναι εύλογο να θεωρείται, μέχρι να αποφανθεί σχετικά το ΑΕΔ, νόμιμη η άσκηση των καθηκόντων του από τον βουλευτή, ακόμη και αν εκπέσει του βουλευτικού αξιώματος. Αυτός δε είναι και ο λόγος για τον οποίο ο Κανονισμός της Βουλής όρισε ότι συμμετέχουν νόμιμα στις συνεδριάσεις της Βουλής έως τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης του ΑΕΔ, οι βουλευτές των οποίων ακυρώθηκε η εκλογή. Στην ίδια ρύθμιση υπάγει ο Κανονισμός της Βουλής και τις αιτήσεις έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα, προφανώς για την ταυτότητα του νομικού λόγου.

Η δημιουργία του προβλήματος ερμηνείας που επισημαίνεται, θα είχε αποφευχθεί, αν ο συντακτικός νομοθέτης, ρυθμίζοντας την έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα, δεν επέλεγε τον όρο << αυτοδίκαιη >> , όριζε δε, προς αποφυγήν αμφισβητήσεων, ότι αυτή επέρχεται από την ημερομηνία της δημοσίευσης της απόφασης του ΑΕΔ.

Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, τα αποτελέσματα της απόφασης του ΑΕΔ δεν έχουν σημασία για το έργο της Βουλής, εφόσον τα *interna corporis* εκφεύγουν του δικαστικού ελέγχου, έχουν όμως σημασία για τα πρόσωπα που καλούνται να καταλάβουν το βουλευτικό αξίωμα.

Από τα παραπάνω, λοιπόν, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι το ΑΕΔ αποφαινεται επί υποθέσεων αναφερομένων στην έκπτωση των βουλευτών στις περιπτώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 55 παρ. 2 και 57 του Συντάγματος. Την αίτηση δικαιούται να υποβάλλει:

Α) Κάθε βουλευτής, συμπεριλαμβανομένου και εκείνου για τον οποίο δημιουργήθηκε η αμφισβήτηση.

Β) Ο δικαιούμενος να καταλάβει τη συνέπεια την κενή βουλευτική έδρα συνέπεια της έκπτωσης και

Γ) Κάθε εκλογέας εγγεγραμμένος στους εκλογικούς καταλόγους της εκλογικής περιφέρειας στην οποία εκλέχθηκε ο βουλευτής στον οποίον αναφέρεται η αμφισβήτηση.

Διάδικοι στην δημιουργούμενη με την υποβολή της αίτησης δίκη είναι ο αιτών και ο καθ'ου η αίτηση βουλευτής. Το ΑΕΔ εξετάζει αυτεπάγγελτα το παραδεκτό της ένστασης και το βάσιμο των προβαλλομένων λόγων. Κατά τα λοιπά περιορίζεται στην εξέταση μόνον των υπό των διαδίκων προβαλλομένων λόγων και ισχυρισμών.

Νομολογιακά Παραδείγματα

Στη συνέχεια παραθέτονται κάποιες αποφάσεις του ΑΕΔ, αναφορικά με τα άρθρα 56 και 57 του Συντάγματος, κατά χρονολογική σειρά.

Όλες οι υποθέσεις που θα αναφερθούν, εκδικάστηκαν από το ΑΕΔ, διότι σύμφωνα με το άρθρο 100 παρ. 1γ του Συντάγματος η κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση του βουλευτή κατά τα άρθρα 55 παρ. 2 και 57 υπάγονται σε αυτό. Επιπλέον, από την εν λόγω διάταξη συνάγεται ότι για να επέλθει η έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα, μεταξύ άλλων περιπτώσεων,

λόγω επέλευσης περίπτωσης ασυμβιβάστου (άρθρο 57 παρ. 1 έως και 4 του Συντάγματος) απαιτείται προηγούμενη κρίση του ΑΕΔ ότι συνέτρεξε λόγος έκπτωσης. Αν το ΑΕΔ διαπιστώσει τη συνδρομή τέτοιου λόγου, η έκπτωση επέρχεται υποχρεωτικά και αναδρομικά από τον χρόνο κατά τον οποίο, σύμφωνα με την απόφαση του ΑΕΔ, συνέτρεξε ο λόγος έκπτωσης.

Συγκεκριμένα, στην υπόθεση υπ' αριθμό 1/1983 , η οποία εκδικάστηκε από το ΑΕΔ , διάδικοι ήταν οι αιτούντες Λεωνίδας Πλειώνης του Δημητρίου, Λεωνίδας Αντωνόπουλος του Διονυσίου, Παναγιώτης Σαλκιτζόγλου του Άνθιμου, Σπυρίδων Παπακώστα του Νικολάου, Μιχαήλ-Νικόλαος Καλλιοντζάκης του Κωνσταντίνου και Θαλής Μυλωνάς του Δημοσθένους, όλοι κάτοικοι Αθηνών και ο καθ' ου οι αιτήσεις Παναγιώτης Παπαγεωργόπουλος του Κωνσταντίνου, κάτοικος Αθηνών.

Οι αιτούντες ζητούν να αναγνωρισθεί η έκπτωση του καθ' ου από το βουλευτικό αξίωμα, διότι απεδέχθη καθήκοντα αξιωματικού εν ενεργεία των Ενόπλων Δυνάμεων, σύμφωνα με το άρθρο 57 παρ. 3 Σ.

Σύμφωνα με το άρθρο 56 παρ. 1 του Συντάγματος οι αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων και των ασφαλείας δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές εάν δεν παραιτηθούν πριν από την ανακήρυξή τους ως υποψηφίων. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 57 παρ. 3 του Συντάγματος οι βουλευτές που αποδέχονται οποιοδήποτε από τα καθήκοντα ή τα έργα που αναφέρονται στα άρθρα 56 και 57 Σ. και που χαρακτηρίζονται ότι αποτελούν κώλυμα για την υποψηφιότητα βουλευτή ή ότι είναι ασυμβίβαστα με το βουλευτικό αξίωμα, εκπίπτουν αυτοδικαίως από το αξίωμα αυτό.

Στην προκειμένη, όμως περίπτωση, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου ο καθ' ου δεν αποδέχθηκε καθήκοντα και έργα αξιωματικού εν ενεργεία τον χρόνο που διατελούσε βουλευτής και κατ' επέκταση δεν επήλθε έκπτωση του από το βουλευτικό αξίωμα και απορρίφθηκαν οι αιτήσεις.

Στην επόμενη υπόθεση υπ' αριθμό 15/1985 διάδικοι ήταν ο αιτών Αναστάσιος Παπαληγούρας του Παναγιώτου, κάτοικος Αθηνών. Εν προκειμένω, ο αιτών, βουλευτής Κορινθίας, νομιμοποιείται να ασκήσει την αίτηση εν όψει της προηγηθείσης αίτησης της Φιλάνθης Ψυρρή και της αμφισβήτησης που δημιουργήθηκε ως προς την έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα.

Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, ο αιτών κατά τις βουλευτικές εκλογές κατείχε, δυνάμει συμβάσεως με την Ανώνυμη Εταιρεία Γενικών Ασφαλειών "Η ΕΘΝΙΚΗ", θέση έμμισθου δικηγόρου. Το άρθρο 57 παρ. 1 του Συντάγματος, όμως δεν αναφέρεται στους νομικούς συμβούλους και δικηγόρους και κατά συνέπεια ο αιτών δεν εμπίπτει στο ασυμβίβαστο αυτό και άρα δεν εξέπεσε από το βουλευτικό του αξίωμα, κατά το βουλευτικό του αξίωμα, κατά το άρθρο 57 παρ. 2 Σ. Το ΑΕΔ δέχεται την υπό κρίση αίτηση και αποφαινεται ότι ο αιτών δεν εμπίπτει στο ασυμβίβαστο του άρθρου 57 παρ. 1 Σ.

Εν συνεχεία στην υπόθεση υπ' αριθμό 23/1985 διάδικοι ήταν ο αιτών Δημητρίου Γεώργιος του Νικολάου κάτοικος Πατρών και ο καθ' ου ο Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας του Ιωάννη, κάτοικος Κηφισιάς Αττικής.

Ο αιτών ισχυρίζεται ότι ο βουλευτής Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας δέχθηκε το έτος 1983 ενώ διατηρούσε ακόμη τη βουλευτική του ιδιότητα, την κατά κυριότητα παραχώρηση δημοσίου ακινήτου και κατά συνέπεια έχει εκπέσει από το βουλευτικό του αξίωμα κατ' εφαρμογή του άρθρου 57 παρ.4 Σ.

Σύμφωνα, λοιπόν με το άρθρο 57 παρ. 4 του Συντάγματος οι βουλευτές δεν δύνανται να δέχονται πάσης μορφής παραχωρήσεις δημοσίων ακινήτων, διαφορετικά εκπίπτουν από το βουλευτικό αξίωμα. Σκοπός δηλαδή της συγκεκριμένης διάταξης είναι η αποτροπή της τυχόν εκμετάλλευσης του αξιώματος του βουλευτή εις βάρος του δημοσίου αλλά και εν γένει κατοχύρωση του βουλευτικού λειτουργήματος και της ανεξαρτησίας του βουλευτή έναντι της εκτελεστικής εξουσίας. Το ασυμβίβαστο του άρθρου 57 παρ. 4 Σ αφορά τις οικονομικές συναλλαγές που απορρέουν από συμβάσεις ή εκδιδόμενες διοικητικές πράξεις μετά την απόκτηση της βουλευτικής ιδιότητας.

Εν προκειμένω, βέβαια, όπως προκύπτει από τα δεδομένα του φακέλου η απόφαση της Διοίκησης αναφορικά με την παραχώρηση του ακινήτου την οποία απεδέχθη και ο καθ' ου η αίτησης δια της πληρωμής της α' δόσης και της υπογραφής των χρεωστικών ομολόγων, έλαβε χώρα το 1962, όταν εκείνος δεν ήταν βουλευτής, με αποτέλεσμα να μην εξέπεσε από το βουλευτικό του αξίωμα. Επομένως, το ΑΕΔ για τους παραπάνω λόγους απέρριψε την αίτηση.

Στην υπόθεση υπ' αριθμό 42/1995 διάδικοι ήταν ο αιτών Αθανάσιος Ζαμπούκας του Γεωργίου και ο καθ' ου η αίτηση ο Ιωάννης Φλώρος του Νικολάου, κάτοικοι Λάρισας. Ο αιτών ότι ο καθ' ου, που είχε εκλεγεί βουλευτής της εκλογικής περιφέρειας του νομού Λάρισας κατά τις βουλευτικές εκλογές της 10 Οκτωβρίου 1993, είχε εκπέσει από το βουλευτικό αξίωμα, διότι από της 1.1.1995 αποδέχθηκε και άσκησε τα καθήκοντα νομάρχη.

Σύμφωνα με τα άρθρα 56 παρ. 1 και 57 παρ. 3 Σ. οι δήμαρχοι και πρόεδροι κοινοτήτων δεν μπορούν να εκλεγούν βουλευτές αν δεν παραιτηθούν πριν από την ανακήρυξη τους ως υποψηφίων, αλλιώς εκπίπτουν από το βουλευτικό αξίωμα.

Το ΑΕΔ έκρινε, εκτιμώντας τις περιστάσεις, ότι καθ' ου έχει εκπέσει αυτοδικαίως από το βουλευτικό αξίωμα, εφόσον αποδέχθηκε με την ορκωμοσία του, καθήκοντα νομάρχη Λάρισας.

Στην επόμενη υπόθεση υπ' αριθμό 59/1995 διάδικοι ήταν ο αιτών Ιωάννης Καραμπάτσας και ο καθ' ου η αίτηση ο Δημήτριος Παπαβασιλείου του Κωνσταντίνου, κάτοικοι Λάρισας. Στην αίτηση ζητείται η έκπτωση του καθ' ου από το βουλευτικό αξίωμα, διότι άσκησε έργα ασυμβίβαστα προς αυτό, κατ' εφαρμογή του άρθρου 56 παρ. 1 Σ.

Σύμφωνα, λοιπόν με τα άρθρα 56 §1 και §2 Σ. οι έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές, αν δεν παραιτηθούν πριν από την ανακήρυξή τους ως υποψηφίων εκτός βέβαια αν είναι καθηγητές ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Επειδή, λοιπόν, στην προκειμένη περίπτωση από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι ο καθ' ου κατείχε κατά τον χρόνο της ορκωμοσίας του ως βουλευτή και ανάληψης των βουλευτικών καθηκόντων τη θέση του καθηγητή του Τ.Ε.Ι. στην οποία είχε επανέλθει αυτοδικαίως δια της

παραίτησής του από τη θέση του Γενικού Γραμματέα. Συνεπώς, η διατήρηση της θέσης και μετά την ορκωμοσία του ως βουλευτή, συνιστά περίπτωση ασυμβιβάστου αναφορικά με το άρθρο 57 Σ. και κατά συνέπεια το Δικαστήριο αποφαινεται ότι ο καθ' ου έχει εκπέσει αυτοδικαίως από το βουλευτικό αξίωμα.

Στην υπ' αριθμό 53/1997 ενιστάμενος ήταν ο Βασίλειος Δρίβας του Κωνσταντίνου και ο καθ' ου η ένσταση ο Αθανάσιος Γιαννόπουλος του Λάμπρου, κάτοικοι Αθηνών. Στην ένσταση του ο Βασίλειος Γρίβας ζήτησε την ακύρωση της ανακήρυξης ως υποψηφίου και την εκλογή του καθ' ου η ένσταση Αθανασίου Γιαννοπούλου, κατά τις βουλευτικές εκλογές της 22 Σεπτεμβρίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 56 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές αν δεν παραιτηθούν πριν από την ανακήρυξή τους ως υποψηφίων · εξαιρούνται βέβαια καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Στην εξαίρεση αυτή υπάγονται οι καθηγητές και των τριών βαθμίδων, δηλαδή οι καθηγητές, οι αναπληρωτές καθηγητές και οι επίκουροι καθηγητές.

Επομένως, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ο καθ' ου ανακηρύχθηκε υποψήφιος και εκλέχθηκε βουλευτής χωρίς προηγουμένως να παραιτηθεί, καθώς κατά τον κρίσιμο χρόνο επίκουρος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών υπηρετούσε ως έμμισθος λειτουργός και μόνιμος χειρουργός ιατρός στο Περιφερειακό Γενικό Λαϊκό Νοσοκομείο Αθηνών. Εφόσον, όμως ο καθ' ου ήταν επίκουρος καθηγητής ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος, δεν συνέτρεχε στο πρόσωπό του το κώλυμα του άρθρου 56 παρ. 3 Σ. και κατά συνέπεια το ΑΕΔ απέρριψε την ένσταση.

Στην επόμενη υπόθεση υπ' αριθμό 22/2001 ενισταμένοι ήταν ο Αθανάσιος Λιαροστάθης, ο Χρήστος Παπανδρέου και Κωνσταντίνος Καμζέλας και ο καθ' ου η ένσταση ο Χρήστος Σμυρλής – Λιακατάς. Οι ενιστάμενοι ζήτησαν να αναγνωρισθεί η έκπτωση του καθ' ου από το βουλευτικό αξίωμα, ο οποίος εξακολούθησε την οριστική εκλογή του να κατέχει τη θέση του Προέδρου του διοικητικού συμβουλίου της ομοσπονδίας Κανόε – Καγιάκ(ΕΟΚ – Κ) που αποτελεί επιχείρηση, η οποία απολαμβάνει ειδικά προνόμια, δηλαδή είναι θέση ασυμβίβαστη με τα καθήκοντα του βουλευτή κατά το άρθρο 57 του Συντάγματος. Συγκεκριμένα, το άρθρο 57 Σ. ορίζει ότι τα καθήκοντα του βουλευτή είναι ασυμβίβαστα, μεταξύ άλλων, με την ιδιότητα μέλους του διοικητικού συμβουλίου επιχείρησης που απολαμβάνει ειδικά προνόμια ή κρατική επιχορήγηση ή προς την οποία παραχωρήθηκε δημόσια επιχείρηση.

Όμως, στην προκρινόμενη περίπτωση, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, η ομοσπονδία ΚΑΝΟΕ – ΚΑΓΙΑΚ αποτελεί ερασιτεχνικό αθλητικό σωματείο που έχει ως σκοπό την καλλιέργεια και την ανάπτυξη σε όλη τη χώρα του συγκεκριμένου αθλήματος και κατά συνέπεια δεν αποτελεί <<επιχείρηση >>.

Επομένως, ο καθ' ου δεν είχε υποχρέωση να επιλέξει με δήλωσή του, σύμφωνα με το άρθρο 57 Σ. μεταξύ του βουλευτικού αξιώματος και της

ιδιότητάς του μέσα σε οκτώ ημέρες αφότου η εκλογή του έγινε οριστική, αφού αυτή δεν ήταν ασυμβίβαστη θέση και δεν είχε εκπέσει από το αξίωμά του. Άρα, το ΑΕΔ απέρριψε την ένσταση.

Στην υπόθεση υπ' αριθμό 23/2001 διάδικοι ήταν ο αιτών Κυριάκος Ταταρίδης, κάτοικος Γρεβενών και ο καθ' ου η αίτηση Ελευθέριος Τζιόλας, κάτοικος Θεσσαλονίκης. Ο αιτών με την αίτησή του ζήτησε να αναγνωρισθεί η έκπτωση του καθ' ου από το βουλευτικό του αξίωμα, διότι παρέλειψε μέσα σε οκτώ ημέρες, αφότου η εκλογή του έγινε οριστική κατά το άρθρο 57 παρ. 2 Συντάγματος, να υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής τη δήλωση επιλογής μεταξύ του βουλευτικού αξιώματος και της θέσης του ως διευθυντή στη δημόσια επιχείρηση που απολαμβάνει ειδικά προνόμια και επιχορηγείται τακτικά από το κράτος, η οποία (θέση) δε συμβιβάζεται με τα καθήκοντα του βουλευτή.

Αναφορικά με το άρθρο 57 του Συντάγματος τα καθήκοντα του βουλευτή είναι ασυμβίβαστα με τα έργα ή την ιδιότητα μέλους του διοικητικού συμβουλίου, διοικητή, γενικού διευθυντή ή των αναπληρωτών τους ή υπαλλήλου εμπορικής εταιρίας ή επιχείρησης που απολαμβάνει ειδικά προνόμια ή κρατική επιχορήγηση ή προς την οποία παραχωρήθηκε δημόσια επιχείρηση. Οι Βουλευτές λοιπόν που υπάγονται στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου οφείλουν, μέσα σε οκτώ ημέρες αφότου η εκλογή τους γίνει οριστική, να επιλέξουν με δήλωσή τους μεταξύ του βουλευτικού αξιώματος και των παραπάνω έργων. Αν, όμως παραλειφθεί αυτή η εμπρόθεσμη δήλωση, εκπίπτουν αυτοδικαίως από το αξίωμα του βουλευτή.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου ο καθ' ου ορκίστηκε βουλευτής στις 20.04.2000 και στις 21.04.2000 με γραπτή δήλωσή του στον Πρόεδρο της Βουλής επέλεξε, κατά το άρθρο 57 του Συντάγματος, το βουλευτικό αξίωμα και δεν διατήρησε, στην εμπορική εταιρία – δημόσια επιχείρηση, που απολαμβάνει ειδικά προνόμια, κρατική τακτική επιχορήγηση και φέρει την επωνυμία << Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.>>, παράλληλα και τη θέση του διευθυντή, από την οποία παραιτήθηκε στις 11.04.2000 με άλλη έγγραφη δήλωσή του στο νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρίας αυτής. Επομένως, ενόψει αυτών η δήλωση επιλογής του βουλευτή προς τον Πρόεδρο της Βουλής, γενόμενη την επόμενη της όρκισής του στο Βουλευτήριο, σύμφωνα με το άρθρο 57 παρ. 2 του Συντάγματος ήταν νόμιμη. Δεν χρειαζόταν, λοιπόν να επαναλάβει ο βουλευτής τη δήλωση αυτή επιλογής και όταν η εκλογή του έγινε οριστική.

Επιπρόσθετα, ο καθ' ου αντίθετα με ότι υποστήριξε ο αιτών στην αίτησή του κατείχε κατά το χρονικό διάστημα 10.11.1998 έως 11.04.2000 μόνο τη θέση του διευθυντή της διεύθυνσης Βαλκανικών και Παρευξείνιων Επενδυτικών Συνεργασιών της Εταιρίας << Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.>> και όχι και τη θέση του διευθυντή της διεύθυνσης Καλοχωρίου Θεσσαλονίκης στην παραπάνω εταιρία.

Επομένως, μετά την εκτίμηση των περιστάσεων το ΑΕΔ απορρίπτει την αίτηση.

Στην πιο πρόσφατη υπόθεση υπ' αριθμό 7/2002 διάδικοι ήταν ο αιτών Βασίλειος Κεδικόγλου, κάτοικος Αθηνών και ο καθ' ου η αίτηση Δημήτριος

Κρεμαστινός, κάτοικος Αθηνών. Ο Βασίλειος Κεδίκογλου με την κατατεθείσα αίτησή του στη Γραμματεία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, επικαλούμενος τις διατάξεις των άρθρων 57 παρ. 1,2,3,4 και 56 παρ. 3 του Συντάγματος, ζητεί να αναγνωρισθεί η έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα του εκλεγέντος κατά τις βουλευτικές εκλογές της 09.04.2000 βουλευτή Δωδεκανήσου Δημητρίου Κρεμαστινού, λόγω κατοχής υπ' αυτού θέσεως Γενικού Διευθυντή στη 2^η Καρδιολογική Κλινική του Ωνασείου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου. Η κατοχή της θέσεως αυτής είναι, κατά τον αιτούντα, αφενός μεν ασυμβίβαστη με τα καθήκοντα του βουλευτή και αφετέρου αποτελούσε κώλυμα για την εκλογή του καθ' ου η αίτηση.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ο καθ' ου, ο οποίος εξελέγη βουλευτής Δωδεκανήσου στις βουλευτικές εκλογές της 09.04.2000 και ορκίσθηκε στις 20.04.2000, είχε συνάψει στις 08.07.1993 σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών με το προαναφερθέν Κέντρο, ισχύουσα μέχρι 16.07.1998 και στη συνέχεια στις 05.04.1999 σύμβαση εξηρημένης εργασίας ορισμένου χρόνου και συγκεκριμένα πενταετούς διάρκειας, με χρόνο ενάρξεως 16.07.1998 και λήξεως 15.07.2003. Με την τελευταία αυτή σύμβαση προβλέφθηκε ότι ο ανωτέρω θα ασκεί τα καθήκοντα του ιατρού καρδιολόγου και θα καταλάβει τη θέση του Διευθυντή του Β' Καρδιολογικού Τμήματος του Ω. Κ.Κ., με καθεστώς πλήρους και αποκλειστικής απασχολήσεως, υποχρεούμενος να συνεργάζεται με τον εκάστοτε Συντονιστή του Καρδιολογικού Τομέα, να εφαρμόζει τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου σε θέματα λειτουργίας του Τμήματος, του οποίου προϊστάται και να συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα που οργανώνονται από το Κέντρο.

Συνεπώς, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η κατοχή από τον καθ' ου η κρινόμενη αίτηση βουλευτή Δωδεκανήσου της θέσεως Διευθυντή και όχι Γενικού Διευθυντή, όπως ισχυρίζεται ο αιτών ενός από τα τρία Καρδιολογικά Τμήματα του Καρδιολογικού Τομέα της Ιατρικής Υπηρεσίας του Ω. Κ. Κ. , δεν συνιστά κώλυμα για την εκλογή του και κατά συνέπεια δεν μπορεί να οδηγήσει στην έκπτωση αυτού από το βουλευτικό αξίωμα, εφόσον η συγκεκριμένη θέση δεν έχει εξομοιωθεί από το νόμο με θέση γενικού διευθυντή δημοσίων υπηρεσιών. Με τα δεδομένα αυτά, ο περί του αντιθέτου προβαλλόμενος με την κρινόμενη αίτηση – λόγος ότι πρέπει να αναγνωρισθεί η έκπτωση του καθ' ου από το βουλευτικό αξίωμα λόγω κατοχής της ανωτέρω θέσεως, η οποία κώλυε την εκλογή του, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Επειδή, εξάλλου, ο καθ' ου δεν έχει ιδιότητα από τις προβλεπόμενες ως ασυμβίβαστες με τα καθήκοντα του βουλευτή με την ατενώς ερμηνευτέα διάταξη του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 57 του Συντάγματος, η οποία όπως ισχύει τώρα, θεσπίζει ασυμβίβαστο με τα έργα ή την ιδιότητα γενικού διευθυντή ή αναπληρωτή αυτών σε επιχείρηση, η οποία αναλαμβάνει έργα, μελέτες, προμήθειες από το Δημόσιο, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως, ή απολαμβάνει ειδικών προνομίων. Ειδικότερα ο καθ' ου δεν μπορεί να θεωρηθεί Γενικός Διευθυντής, διότι ως Γενικό Διευθυντή η ανωτέρω συνταγματική διάταξη εννοεί ανώτατο διευθυντικό στέλεχος επιχειρήσεως εκτός υπαλληλικής ιεραρχίας, ενώ, κατά τα προεκτεθέντα, ο καθ' ου δεν

κατέχει την προβλεπόμενη στο Ω. Κ. Κ. θέση του Γενικού Διευθυντή, αλλά την εντός της υπαλληλικής ιεραρχίας του εν λόγω Κέντρου θέση του Διευθυντή ενός από τα τρία Καρδιολογικά Τμήματα του Καρδιολογικού Τομέα. Άρα, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο προβαλλόμενος με την κρινόμενη αίτηση-λόγος ότι ο καθ' ου πρέπει να εκπέσει από το βουλευτικό αξίωμα, διότι, αν και κατείχε θέση ασυμβίβαστη με τα καθήκοντα του βουλευτή, δεν υπέβαλε δήλωση επιλογής μεταξύ του βουλευτικού αξιώματος και της εν λόγω θέσεως εντός οκτώ ημερών αφότου η εκλογή του κατέστη οριστική, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 57 παρ. 2 του Συντάγματος.

Επιπλέον, επειδή, όπως προαναφέρθηκε κατά το άρθρο 115 παρ. 7 του Συντάγματος το ασυμβίβαστο της βουλευτικής ιδιότητας με την άσκηση, κατ' αρχήν, οποιουδήποτε επαγγέλματος αρχίζει να ισχύει από τη δημοσίευση του προβλεπομένου στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 57 νόμου και το αργότερο την 01.01/2003. Εν' όψει τούτου, η κατοχή της ανωτέρω θέσεως εκ μέρους του καθ' ου η κρινόμενη αίτηση δεν συνεπάγεται την έκπτωσή του από το βουλευτικό αξίωμα κατά την προαναφερθείσα διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 57 του Συντάγματος, εφόσον δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη ο προβλεπόμενος από την εν λόγω διάταξη νόμος ούτε έχει παρέλθει η τασσόμενη με το άρθρο 115 παρ. 7 του Συντάγματος προθεσμία. Επομένως, ο προβαλλόμενος με την κρινόμενη αίτηση λόγος περί εκπτώσεως του καθ' ου από το βουλευτικό αξίωμα, κατά το μέρος που ερμηνεύεται ότι ερείδεται στην ανωτέρω διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 57 του Συντάγματος, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Επειδή, ο αιτών προβάλλει, τέλος, με την κρινόμενη αίτηση παράβαση του άρθρου 57 παρ. 4 του Συντάγματος, όπως ίσχυε πριν την αναθεώρηση και ζητεί να αναγνωρισθεί η έκπτωση του καθ' ου από το βουλευτικό αξίωμα, διότι μετέχει σε ερευνητικά προγράμματα, έστω και αν δεν αμείβεται ειδικώς γι' αυτά, τα οποία είναι κατεξοχήν μελέτες ανατιθέμενες από το Κράτος. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί της εσφαλμένης εκδοχής ότι είναι δυνατόν να τύχει εφαρμογής και μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος, η προϊσχύουσα διάταξη, η οποία προέβλεπε ότι οι βουλευτές δεν μπορούν να αναλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, μελέτες του Κράτους, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή δημοσίων ή δημοτικών επιχειρήσεων. Εάν δε, καθ' ερμηνεία του ανωτέρω λόγου, ήθελε να γίνει δεκτό ότι με αυτόν προβάλλεται παράβαση της ήδη ισχύουσας διατάξεως της περιπτώσεως της παραγράφου 1 του άρθρου 57 του Συντάγματος, ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι ανεξαρτήτως αν το Ω. Κ. Κ. αποτελεί επιχείρηση, η οποία αναλαμβάνει μελέτες του Δημοσίου, πάντως, κατά τα εκτεθέντα στην ενδέκατη σκέψη, ο καθ' ου δεν έχει την ιδιότητα του γενικού διευθυντή του Κέντρου αυτού, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

Το ΑΕΔ, εκτιμώντας τις περιστάσεις απορρίπτει την κρινόμενη αίτηση.

Ανάλυση του άρθρου 56 μετά την αναθεώρηση

Όσα, λοιπόν, αναφέρθηκαν και αναλύθηκαν παραπάνω αφορούν τα άρθρα 56 και 57 του Συντάγματος, όπως ίσχυαν πριν από την αναθεώρησή του. Στην συνέχεια θα αναλυθούν τα άρθρα αυτά, όπως ισχύουν σήμερα μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος 1975/1986, η οποία ψηφίστηκε από την Ζ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων στις 6 Απριλίου 2001.

Συγκεκριμένα, κατά την κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος του έτους 2001, η οποία ετέθη σε ισχύ από την 17.04.2001, αναθεωρήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 56 παρ. 3 και 57 του Συντάγματος. Το άρθρο 56 παρ. 3, μετά την αναθεώρηση, έχει ως εξής : << Δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι, ούτε να εκλεγούν βουλευτές σε όποια εκλογική περιφέρεια υπηρέτησαν ή σε όποια εκλογική περιφέρεια εκτεινόταν η τοπική αρμοδιότητα τους μέσα στους τελευταίους δεκαοκτώ μήνες της τετραετούς βουλευτικής περιόδου : α) οι διοικητές, υποδιοικητές, πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων, διευθύνοντες και εντεταλμένοι σύμβουλοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, πλην των σωματειακών, των κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου και των δημόσιων επιχειρήσεων ή άλλων επιχειρήσεων τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος. β) τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών, γ) οι ανώτεροι και ανώτατοι αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, δ) οι έμμισθοι υπάλληλοι του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, καθώς και των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων της περίπτωσης α' που κατείχαν θέση προϊσταμένου οργανικής μονάδας επιπέδου διεύθυνσης ή άλλη αντίστοιχη, όπως ειδικότερα νόμος ορίζει. Υπάλληλοι που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο και είχαν ευρύτερη τοπική αρμοδιότητα υπάγονται στους περιορισμούς της παραγράφου αυτής ως προς εκλογικές περιφέρειες άλλες από αυτήν της έδρας τους, μόνο εφόσον κατείχαν θέση προϊσταμένου οργανικής μονάδας επιπέδου γενικής διεύθυνσης ή άλλη αντίστοιχη, όπως ειδικότερα νόμος ορίζει. ε) οι γενικοί ή ειδικοί γραμματείς υπουργείων ή αυτοτελών γενικών γραμματειών ή περιφερειών και όσοι ο νόμος εξομοιώνει με αυτούς.>>

Ανάλυση του άρθρου 57 μετά την αναθεώρηση

Το άρθρο 57 του Συντάγματος, όπως αναθεωρήθηκε, έχει ως εξής :<< Τα καθήκοντα του βουλευτή είναι ασυμβίβαστα με τα έργα ή την ιδιότητα του ιδιοκτήτη ή εταίρου ή μετόχου ή διοικητή ή διαχειριστή ή μέλους του διοικητικού συμβουλίου ή γενικού διευθυντή ή των αναπληρωτών τους επιχείρησης, η οποία : α) Αναλαμβάνει έργα ή μελέτες ή προμήθειες του Δημοσίου ή παροχή υπηρεσιών προς το Δημόσιο ή συνάπτει με το Δημόσιο συναφείς συμβάσεις αναπτυξιακού ή επενδυτικού χαρακτήρα. β) Απολαμβάνει ειδικών προνομίων. γ) κατέχει ή διαχειρίζεται ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σταθμό ή εκδίδει εφημερίδα πανελληνίας κυκλοφορίας. δ) Ασκει κατά παραχώρηση δημόσια υπηρεσία ή επιχείρηση ή επιχείρηση κοινής ωφελείας. ε) Μισθώνει για εμπορικούς λόγους ακίνητα του Δημοσίου. Για την εφαρμογή

της παραγράφου αυτής με το Δημόσιο εξομοιώνονται οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, τα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα κρατικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, οι δημόσιες επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και οι άλλες επιχειρήσεις τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος.